

Ярослав Зейкан

ректор Вищої школи адвокатури,
партнер юридичної компанії "EQUITY"
(Київ, Україна)
1miklosh@ukr.net

УДК 343.14

АДВОКАТУРА – СЛУЖІННЯ ГРОМАДСЬКЕ

АНОТАЦІЯ. Стаття стосується етичних норм, на яких базується робота адвокатів, вимог до публічної поведінки адвоката в умовах молодшої української держави.

Мета статті – окреслити громадське призначення професії адвоката в умовах реформування правосуддя.

У статті зазначається, що адвокатура, поряд із прокуратурою, є невід'ємною частиною системи правосуддя. Для успішної роботи адвоката та надання громадянам кваліфікованої юридичної допомоги адвокат повинен володіти прийомами адвокатської техніки, тобто сукупності методів, технічних прийомів, навичок, які він використовує у процесі своєї діяльності як захисник, для того, щоб надавати своїм клієнтам кваліфіковану правничу допомогу. Судова реформа, яка здійснюється в Україні, запозичення у кримінальній процесі елементів англо-американської системи права, розширення можливостей адвокатів шляхом впровадження принципу "отруєного дерева, яке дає отруєні плоди", змагальності, права захисника на вступну промову поставило перед адвокатурою вимоги щодо переосмислення своєї ролі у судовому процесі. Істотні зміни, внесені у Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 р. (КПК України 2012 р.), поставили на порядок денний нові, додаткові теоретичні та практичні завдання і перед підготовкою студентів вищих юридичних закладів. Це означає, що юридична освіта повинна органічно поєднувати доктринальні знання і практичний досвід. Зазначається, що нині відбувається конвергенція (зближення) континентальної системи права з англо-американською. Наголошено, що у КПК України 2012 р. зі змінами це зближення реалізовано. Відзначено існування феномену очевидного перебільшення місця і ролі досудового слідства в Україні як у доктрині, так і на практиці. Звертається увага на те, що адвокати повинні враховувати ідеологію американської доктрини, в якій ідеться, що судовий процес – це спектакль, поставлений двома режисерами: прокурором й адвокатом. Підтримано позицію представниці Харківської школи права А. Панової про доцільність використання замість поняття "докази" словосполучення "фактичні дані" на етапі досудового слідства. Наведено приклад незаконних методів слідства, які ще трапляються у практиці правоохоронних органів. Критично оцінюється позиція поданого до Верховної Ради України законопроекту про можливість звільнення судді за скасоване рішення.

Ключові слова: етичні норми; мораль; порядність і добросовісність; доказове право; недопустимі докази.

Адвокатура базується на етичних нормах, які ставлять високі вимоги до способу життя адвоката, його публічної поведінки та дотримання норм моралі. Етичні вимоги до адвоката є своєрідним моральним імперативом, дотримання якого є обов'язковим, незалежно від того, в якому суспільстві адвокат живе.

Мета дослідження – окреслити громадське призначення професії адвоката в умовах реформування правосуддя.

Молода українська держава ще продовжує шукати свій шлях, припускається помилок, виправляє їх, проводить судові реформи, запозичує чужий досвід або ж відмовляється від нього. Особливі претензії у суспільства до судів, процес реформування яких перетворився у латентний. Огульна критика суддів не сприяє довірі до судової системи. Адвокатура ж, поряд із прокуратурою, є невід'ємною частиною системи правосуддя. Тому авторитет адвокатів є до певної міри похідним від авторитету суду.

Отже, реформи, які здійснюються у судовій системі, неодмінно стосуються й адвокатів, їх становища та можливостей із захисту прав і свобод громадян. Однак існує певне коло питань, які залежать тільки від кожного адвоката особисто.

Це питання адвокатської техніки, тобто сукупності методів, технічних прийомів, навичок і засобів, які використовує адвокат у процесі захисту прав та інтересів громадян. Якогось єдиного, вичерпного переліку елементів адвокатської техніки не існує. Ці методи, прийоми та засоби – результат творчості адвокатської спільноти протягом віків. Кожен адвокат для своєї успішної роботи повинен оволодіти цими технічними прийомами, набути відповідних навичок своєї професії для того, щоб надавати своїм клієнтам кваліфіковану правничу допомогу.

Професія адвоката – творча і потребує постійної роботи над своєю майстерністю, навичками і знаннями. Особливо це важливо в сучасних умовах, коли постійно змінюється не тільки законодавство, а й практика судів.

Судова реформа поставила нові виклики і перед адвокатурою. Починати потрібно з навчання у вищих навчальних закладах. У таких країнах, як США, Велика Британія та деяких інших, ця проблема є цікавою виключно з історичного погляду: підготовка студентів тут здійснюється в усіх можливих напрямках – теоретичному, практичному, прикладному. У цих країнах свого часу розгорнулася дискусія щодо таких питань, вона дістала назву “Перикл і сантехнік”. Її результатом став висновок, що здобуття практичних навичок є не менш значущим, аніж вивчення права.

В Україні зберігається ситуація, коли випускники-юристи одержали традиційну юридичну освіту методом читання лекцій у великих аудиторіях, відчувають себе неготовими подавати юридичні документи суду,

Ярослав Зейкан

вести судові справи, допитувати свідків у суді. Їм просто не вдається застосувати свої знання матеріального та процесуального права на практиці. Отже, сучасна юридична освіта має органічно поєднувати доктринальні знання, прикладні науки і практичний досвід. Зусилля у цьому напрямі ведуться, але значних позитивних зрушень немає.

У світлі нового законодавства про викривачів корупції особливої гостроти набувають питання доказового права. На допомогу адвокату можуть прийти праці вітчизняних спеціалістів: М. Шумила, В. Гмирка, А. Панової та ін.

При цьому на перший план виходять теоретичні питання поділу доказів на досудові й судові. У правовій літературі зазначалося про існування феномену очевидного перебільшення як у доктрині, так і в практиці місця і ролі досудового розслідування, а також фактичного пониження статусу суду як органу, покликаного вирішувати основне питання кримінального провадження – питання вини (М. Шумило). Було би доцільним визнати, що фактичні дані стають доказом лише після їх перевірки в судовому порядку (А. Панова). Ці проблемні теоретичні питання адвокати повинні реалізувати у своїй повсякденній діяльності. Як зазначає З. Ромовська, вирішення проблемних правових питань перебуває на кінчику адвокатського пера. Якщо адвокат не поставить проблему перед судом, то суд і не стане її вирішувати.

Україна належить до сім'ї континентального права, характерного інквізиційним судовим процесом, суть якого полягає в активній участі судді у з'ясуванні обставин справи. Водночас характерною є конвергенція (зближення) континентальної системи з англо-американською системою права, передусім через прецедентні рішення Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), які є частиною українського законодавства.

У Кримінальному процесуальному кодексі України 2012 р. (далі – КПК України 2012 р.)¹ це зближення реалізовано. Розширено права адвокатів, створено певні обмеження для судді при допиті свідків. Передбачено прямий, перехресний і “шаховий”² допит. Впроваджено принцип “плодів отруєного дерева” (*“fruit of the poisonous tree”*) та визнання доказів недопустимими. Значно розширено можливості захисту при дослідженні доказів (статті 352, 357, 358, 359 КПК України 2012 р.). Вступну промову для адвоката запозичено з американського процесу. Ведеться робота над новим Кримінальним кодексом України.

www.pravoua.com.ua

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>> (дата звернення: 10.10.2019).

² Шаховий допит – одночасний допит двох і більше раніше вже допитаних осіб.

Це вимагає від кожного адвоката набуття навичок ефективного допиту, таймінгу³, вміння себе поводити під час судового процесу.

Особливо гострим у практичній роботі адвоката є питання визнання доказів недопустимими.

Визначившись із правовою позицією у справі, адвокат, разом із клієнтом, вирішує тактичні завдання, спрямовані на вирішення обраної позиції у справі. До них належать і питання з'ясування належності, достовірності й допустимості доказів та виявлення недопустимих доказів.

Щодо дослідження доказів адвокатами напрацьована певна технологія, яка повинна бути пов'язана також із рішеннями ЄСПЛ:

- чи належним є джерело одержання доказу;
- чи належить доказ до предмета доказування;
- чи одержано доказ правомочним суб'єктом відповідно до КПК України;
- чи дотримана процесуальна форма одержання доказу;
- чи не був порушений процесуальний порядок його одержання;
- чи були дотримані права підозрюваного, обвинуваченого при одержанні доказу;
- чи не є доказ внутрішньо суперечливим, і чи не суперечить він іншим доказам із точки зору місця, часу, змісту;
- чи досліджені докази становлять достатню сукупність для прийняття процесуальних рішень судом;
- чи є підстави для визнання наявних у справі доказів недопустимими;
- чи є можливість поставити під сумнів докази обвинувачення при проведенні прямого і перехресного допиту.
- чи дотримані вимоги щодо фіксації процесуальної дії за допомогою технічних засобів.

У будь-якому разі необхідно ставити питання про недопустимість доказів, якщо є підстави, передбачені статтями 87, 88, 89, 97 КПК України якнайшвидше, готуючи до цього суд. Так, зокрема, вважає американський адвокат Дж. Спенс, який протягом 40 років не програв жодної справи. Змінами до КПК України передбачено вступну промову адвоката. Ця норма, запозичена з американського процесу, ґрунтується також на статтях 20, 22, 321 КПК України, які передбачають право захисту подавати усні та письмові пояснення на обвинувальний акт. Отже, про недоліки обвинувального акта, про свою позицію щодо майбутнього розгляду справи адвокат може повідомити суду ще на етапі вступної промови. Це є важ-

³ Таймінг – вміння використати найсприятливіший момент для вчинення певної процесуальної дії або ж своєчасно зупинитися при проведенні допиту.

Ярослав Зейкан

ливим. Відповідно до ст. 291 КПК України до суду подається обвинувальний акт та реєстр матеріалів досудового розслідування. Надання суду інших матеріалів забороняється. Це зроблено для того, щоб внутрішнє переконання судді формувалося під час дослідження матеріалів справи.

Вступна промова захисника дає можливість суду одразу визначитися з позиціями сторін.

За правилами КПК України 2012 р. сторони під час досудового розслідування збирають матеріали (фактичні дані), які на етапі судового провадження в умовах змагальної судової процедури визнаються доказами судом.

Критично оцінюючи КПК України 2012 р., науковці наголошують, що він є “гібридом процесуальних моделей” (В. Точилівський), проектна робота якого ‘точилася не на підставі добре відпрацьованої теоретичної моделі кримінального процесу, а радше методом пошуку та еkleктичного склеювання фрагментів процесуальних порядків різних типологій’ (В. Гмирко)⁴.

У результаті в Україні одночасно використовуються технології правового регулювання, які притаманні як континентальній, так і англо-американській моделі доказування⁵. Тому адвокати-практики повинні використовувати досвід як адвокатів континентальної Європи, так і англо-американських адвокатів. Слід враховувати й ідеологію англо-американської доктрини про те, що судовий процес – це вистава, яку поставили два режисери: прокурор та адвокат. І таку виставу готують сторони заздалегідь. В інквізиційному процесі режисером такої вистави є суддя. Українські судді ніяк не можуть відійти від своєї ролі режисера в інквізиційному процесі, у зв’язку з чим і виникають проблеми, на які неодноразово вказували адвокати-практики.

Збирання доказів здійснюють також сторона захисту, потерпілий і представник юридичної особи. Усі нормативні приписи, що стосуються підстав і порядку визнання доказів недопустимими, розраховані виключно на одного суб’єкта, а саме на суд. Згідно з ч. 2 ст. 23 КПК України 2012 р. не можуть бути визнані доказами відомості, що містяться у показаннях, речах і документах, які не були предметом безпосереднього дослідження суду, крім випадків, передбачених цим Кодексом⁶.

О. Несінов поставив проблему обвинувального акта, яка актуальна передусім для адвокатів. Обвинувальний акт є процесуальним рішенням, яким завершується досудове розслідування. У такому акті підбивають-

⁴ А Панова, *Визнання доказів недопустимими у кримінальному провадженні* (Право 2017) 25.

⁵ Там само.

⁶ Там само 12.

ся підсумки досудового слідства та обґрунтовуються докази й висновки слідчого і прокурора. Логіка такого акта вимагає посилання на докази.

Визнання отриманих фактичних даних допустимими доказами виключно судом відповідає змагальній моделі кримінального процесу та посилює можливості захисту порівняно з КПК України 1960 р. і забезпечує реалізацію права на справедливий суд. Деякі науковці висловлюють позицію, що поняття доказу стає таким лише на стадії остаточної оцінки судом, а стосовно інших стадій необхідно використовувати термін “інформаційний процесуальний документ” (Ю. Боруленков)⁷.

Аналіз судової практики засвідчує, що сьогодні однією з основних стратегій захисту є породження у суду сумнівів щодо допустимості доказів, або, як зазначає О. Александров, – процедурна деконструкція доказових фактів⁸. У зв’язку з цим необхідно виключити із поняття доказів, що міститься у ст. 84 КПК України, слідчого, прокурора, оскільки ці особи не є суб’єктами визнання фактичних даних доказами, адже вони виступають лише суб’єктами формування доказів⁹.

А. Панова вважає за доцільне використовувати замість поняття “докази” словосполучення “фактичні дані”, що перебуває у логічному взаємозв’язку з п. 7 ч. 1 ст. 20 Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність”¹⁰, відповідно до якої адвокат має право “збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, в установленому законом порядку запитувати, отримувати і вилучати речі, документи, їх копії, ознайомлюватися з ними та опитувати осіб за їх згодою”¹¹.

Така позиція ґрунтується на системному аналізі положень КПК України 2012 р. і вигідна для адвокатів. У процесі судового розгляду адвокати наполягають на дослідженні доказів з їх участю та відповідно до статей 20, 22 КПК України 2012 р. подають свої усні та письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення та самостійно обстоюють свої правові позиції, права, свободи і законні інтереси, передбачені законом засобами. Слово “обстоювати” означає захищати когось, боронити, відкидаючи заперечення, добиватися визнання, виконання чого-небудь; наполягати на чомусь.

На практиці окремі судді, незважаючи на прямі вимоги закону, не схильні надавати такі можливості захисту. Твердження про те, що подані обвинуваченням матеріали є поки що тільки “фактичними дани-

⁷ Панова (н 4) 14.

⁸ А Александров, “Похвала” теории формальных доказательств (2002) 4 Известия вузов. Правоведение 34-7.

⁹ Панова (н 4) 14.

¹⁰ Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>> (дата звернення: 20.11.2019).

¹¹ Панова (н 4) 15.

Ярослав Зейкан

ми” можуть бути включені захистом в аргументацію щодо необхідності вислухати доводи захисту стосовно того чи іншого “доказу”.

Отже, КПК України 2012 р. увів у судову практику певний стандарт для оцінки доказів – змагальний судовий розгляд, що є тим ситом, через яке пропускаються “фактичні дані”, щоб в умовах справедливого судового розгляду забезпечити їх допустимість як доказу.

Адвокати повинні відчувати ключову відмінність КПК України 2012 р. – перенос акцентів у доказуванні в судові стадії кримінального провадження та встановлення заборон, що стосуються неможливості використання фактичних даних, що отримані з порушеннями прав людини і впровадження у процес доктрини “плодів отруєного дерева”.

Отже, під час судового розгляду адвокат повинен займати максимально активну позицію при дослідженні доказів і не відкладати їх критику до виступу в судових дебатах. На цьому шляху потрібно долати інерцію суддівського мислення, які за старою звичкою намагаються перенести критичний аналіз захисника на стадію судових дебатів. На думку А. Панової:

Визнання фактичних даних недопустимими як докази слід розглядати як складову презумпції невинуватості, що прямо впливає зі змісту ч. 3 ст. 17 КПК України 2012 р., у якій передбачено, що підозра, обвинувачення не можуть ґрунтуватися на доказах, отриманих незаконним шляхом¹².

Професійна деформація суддівського мислення, сформована в умовах інквізиційного процесу, часом заважає суддям об’єктивно вирішувати справу, не кажучи вже про одіозний “обвинувальний ухил”, який сформувався під тиском владних структур і нікуди не подівся.

Ось приклад із суддівської практики. У суді присяжних, коли адвокат попросив у перерві судового засідання, надати йому слово для пояснень на обвинувальний акт (вступної промови), головуючий сказав: “Я вже 10 років суддя і буду першим, хто вам відмовить у цьому”. Після додаткового обґрунтування адвокатом свого права йому була надана можливість виступати зі вступною промовою.

Редакція ст. 86 КПК України 2012 р. потребує уточнення. Збирання доказів здійснюють не тільки слідчі, а й адвокати та потерпілі. Тому правильно було б зазначити, що доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому законодавством, зокрема законів України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність”¹³ і “Про оперативно-

¹² Панова (н 4) 36.

¹³ Про адвокатуру та адвокатську діяльність (н 10).

розшукову діяльність”¹⁴ тощо. Існує певна неточність у ст. 88 КПК України 2012 р. щодо недопустимості доказів і відомостей, які стосуються судимостей особи підозрюваного, обвинуваченого, та пропонується провести заміну поняття “недопустимий доказ” на “неможливість використання”, коли йдеться про характеризуючі особу ознаки як на доказ вини останнього¹⁵.

Захисник у судовому провадженні здійснює також оцінку доказів із погляду їхньої належності та достовірності. Існують певні психологічні бар’єри, які доводиться долати суду й адвокату при оцінці доказів. Доказ, одержаний із порушенням закону, по своїй суті може бути достовірним і достатньо переконливим, щоб суддя суб’єктивно у нього повірив.

Виникає почуття роздвоєності: з одного боку, суддя вірить, що доказ є достовірним, а з другого – змушений його відкинути як недопустимий відповідно до вимог закону. Це веде до когнітивного дисонансу – внутрішнього психічного конфлікту, що виникає при зіткненні в свідомості індивіда суперечливих знань, ідей, переконань або поведінкових установок.

Пригадується випадок, коли суддя у приватній розмові зауважив: я вірю, що свідка катували, але він сказав правду. Це було в часи інквізиційного процесу та панування обвинувального ухилу.

А. Панова вказує на випадок ознайомлення сторони захисту з постановою про призначення експертизи після її проведення, що є порушенням вимог закону, а отже – свідчить про недопустимість такого доказу, однак на достовірність висновку експерта це не впливає¹⁶.

Неспроможність юридичної конструкції “недопустимий доказ” деякі вчені розглядають як своєрідний оксюморон (розумна дурість), тобто поєднання непоєднуваного. Цього уникнули законодавці нових держав, які виникли на пострадянському просторі.

Наприклад, у ст. 116 КПК Республіки Казахстан зазначається, що ‘фактичні дані повинні бути визнані недопустимими як докази, якщо вони отримані з порушенням вимог цього Кодексу’¹⁷. Аналогічно до цього врегульовано зазначене питання у законодавстві Латвії, Молдови, Вірменії.

На основі аналізу КПК України 2012 р., у контексті законодавства можна вести мову лише про наявність двох понять: “фактичні дані, отримані з порушенням закону” та “недопустимість доказів”.

¹⁴ Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 р. № 2135-XII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>> (дата звернення: 20.11.2019).

¹⁵ Панова (н 4) 19-22.

¹⁶ Там само 23.

¹⁷ Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан от 4 июля 2014 г. № 231-V <https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31575852> (дата звернення: 20.11.2019).

Ярослав Зейкан

У першому випадку йдеться про фактичні дані під час збирання та закріплення яких сторонами було допущено порушення вимог закону, але чи є такі порушення підставою недопустимості цих фактичних даних як доказів, визначає лише суд.

У другому випадку має місце визнання судом недопустимості фактичних даних як доказів, а отже, і відсутності їх юридичної сили. Таким чином, поняття “недопустимі докази” змістовно охоплює поняття “докази, що не мають юридичної сили”¹⁸.

Таке розуміння цього правового інституту відкриває для адвокатів-практиків можливість для чіткого розмежування цих понять і вказує на “дорожню карту”, якій потрібно слідувати до визнання певних фактичних даних як таких, що недопустимі і не можуть використовуватись як доказ.

Отже, адвокат повинен чітко бачити, що відповідно до ч. 2 ст. 87 КПК України 2012 р. суд зобов’язаний визнати істотними порушеннями прав людини й основоположних свобод діяння, які в ній визначені (регулятивна зобов’язальна норма), а відповідно до ч. 2 ст. 86 – недопустимий доказ не може бути використаний при прийнятті рішень, на нього не може посылатися суд при ухваленні судового рішення (регулятивна заборонна норма).

Заборони використання фактичних даних, отриманих із порушенням передбаченого законодавством порядку, у теорії розглядають як санкції нікчемності, що являють собою окремих вид санкцій¹⁹.

На практиці буває і так, що адвокати зосереджують свою увагу на протиборстві із суддею, вишукують недоліки у його роботі, забуваючи, що процесуальним противником адвоката є прокурор у кримінальному процесі або протилежна сторона – у цивільних справах. Це пов’язано з тим, що у нас ще трапляються випадки надуживання влади, незаконні методи слідства, обвинувальний ухил, втручання у роботу судді. Більшість помилок, які допускають судді, є результатом тиску влади на суди.

Так, у т. 4 а. с. 139 резонансної справи Л. є протокол додаткового допиту свідка К., де він зазначає:

Показання, які я давав раніше, я давав без захисників та з застосуванням морального і фізичного впливу. Я не спав, не їв, незнайомі люди надягали мені на голову поліетиленові пакети, я двічі втрачав свідомість, я 48 годин був у наручниках. Пакет тримали доти, доки я не втрачав свідомість.

¹⁸ Панова (н 4) 31.

¹⁹ Там само 32.

Я підписав би й заяву, що я вбив Кеннеді. Все робилося, щоб скомпрометувати Л.²⁰.

У таких випадках адвокат повинен вживати всіх необхідних заходів (а вони є) з метою негайного припинення подібних незаконних дій, особливо на етапі досудового слідства, використовуючи можливості ст. 206 КПК України 2012 р. та право на освідування.

У складне становище потрапляють суди внаслідок специфіки їхньої діяльності, адже завжди може знайтися людина, незадоволена тим чи тим рішенням суду. А введення норми про можливість звільнення судді за скасоване рішення (як це пропонується) було би прямим наступом на незалежність суддів.

Ось приклад, наведений суддею Верховного Суду А. Бущенко (з його досудової практики):

Була у мене справа Нечипорука. Він був виправданий суддею першої інстанції. Рішення було скасовано. Згідно з ідеєю законодавця суддю повинні звільнити. Нечипорука осудили. Верховний Суд підтримав. Потім облом – рішення ЄСПЛ. 15 пунктів порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Верховний Суд скасовує вирок і після тривалого часу – виправдання. З чого і починав суд першої інстанції. І це тільки одна з тисяч подібних історій²¹.

Отже, скасоване рішення може бути залишено в силі Верховним Судом безпосередньо або ж після рішення ЄСПЛ. Тому пропозиція про надання права на звільнення судді за скасоване рішення є невдалою. Стаття 126 Конституції України прямо вказує, що суддю не може бути притягнуто до відповідальності за ухвалене ним судове рішення²².

Викликає багато запитань і норма про зменшення кількості суддів у Верховному Суді, адже звільнення судді не може здійснюватися з порушенням конституційних гарантій. У будь-якому разі ст. 126 Конституції України не передбачає можливість звільнення судді за скороченням чисельності (штату). Реорганізація суду може здійснюватися лише на підставі закону, проект якого вноситься тільки після консультацій із Вищою радою правосуддя (ст. 125 Конституції України). Отже, з реалізацією закону про скорочення суддів Верховного Суду можуть виникнути труднощі. Процес звільнення може розтягнутися на тривалий час,

²⁰ Ярослав Зейкан, 'Посада судді в Україні: скільки суддів нам потрібно?' (*Racurs.ua*, 29.10.2019) <<https://racurs.ua/ua/2474-posada-suddi-v-ukrayini-skilky-suddiv-nam-potribno.html>> (дата звернення: 20.11.2019).

²¹ Там само.

²² Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>> (дата звернення: 14.10.2019).

Ярослав Зейкан

до вирішення цього питання може бути долучений Конституційний Суд України і ЄСПЛ.

Нового наповнення набуває вимога добросовісності адвоката (яка є одним із принципів українського права, поряд із розумністю і справедливістю). “Час і порада юриста – це його товар”, – говорив колись із цього приводу А. Лінкольн. Адвокату у кримінальній справі довіряють не просто інтереси, а долю людини, тобто найбільшу її цінність. І це зобов’язує адвоката прагнути до вершин професіоналізму і кваліфікованої роботи, незалежно від гонорару, на який він очікує.

Адвокатура завжди була одним із інструментів підтримання моральності у суспільстві. Адвокат у публічному виступі в суді може використати своє право звернутися до високого і чистого, що таїться у глибині кожної, навіть “мохнатої” душі людини, як писав адвокат С. Арія. Адвокатура, як зазначав А. Коні, – це громадське служіння. Громадський інтерес адвокат реалізує через надання правничої допомоги конкретній людині. І тут він повинен навчитися протистояти і суспільній думці, і тиску влади та преси й робити свою справу професійно та достойно.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Panova A, *Vyznannia dokaziv nedopustymy u kryminalnomu provadzhenni [Recognizing Evidence as Inadmissible in Criminal Proceedings]* (Pravo 2017) (in Ukrainian).

Journal articles

2. Aleksandrov A, “Pohvala” teorii formal’nyh dokazatel’stv’ [“Praise” of the Theory of Formal Proofs’] (2002) 4 *Izvestija vuzov. Pravovedenie* 34-7 (in Russian).

Websites

3. Zeikan Ya, ‘Posada suddi v Ukraini: skilky suddiv nam potribno?’ [‘The Position of Judge in Ukraine: How Many Judges Do We Need?’] (*Racurs.ua*, 29.10.2019) <<https://racurs.ua/ua/2474-posada-suddi-v-ukrayini-skilky-suddiv-nam-potribno.html>> (accessed: 20.11.2019) (in Ukrainian).

Yaroslav Zeykan

THE BAR – SERVING THE PUBLIC

ABSTRACT. The article focuses on the ethical standards underlying the work of attorneys-at-law and the requirements for public behavior of an attorney-at-law in the young Ukrainian State.

The purpose of the article is to outline the public purpose of the attorney's-at-law profession in the context of the reform of justice.

The article notes that the Bar, along with public prosecution, is an integral part of the system of justice. To make his/her work successful and provide properly qualified legal aid to the public, an attorney-at-law should be proficient in the relevant legal technique, i.e. a set of methods, techniques and skills which he/she uses while acting as a defense counsel, in order to provide clients with properly qualified legal aid. The judicial reform which is underway in Ukraine, certain elements borrowed into the criminal process from the Anglo-American system of law, expanded opportunities for attorneys-at-law after introduction of the principle "poisoned tree gives poisoned fruit", the adversarial system and the right of a defense counsel to the opening speech – this has exposed the Bar to the need to rethink its role in court procedure. Significant changes made to the Criminal Procedure Code of Ukraine in 2012 (CPC of Ukraine) put on the agenda certain new, additional theoretical and practical tasks which relate to training of legal profession students. This means that legal education should organically combine doctrinal knowledge and practical experience. It is noted that currently processes are underway via which the continental system of law is converging (merging) with the Anglo-American system. The author notes that in CPC of Ukraine of 2012, as amended, this convergence is implemented. The article points at the existing phenomenon of obvious exaggeration of the place and role which pre-trial investigation has in Ukraine, both in doctrine and in practice. Attention is drawn to the fact that attorneys should be aware of the ideology of the American doctrine, which states that the trial is a performance staged by two directors: the prosecutor and the attorney-at-law. The author supports the position of the representative of the Kharkiv school of law A. Panova on the expediency of using the phrase "factual data" instead of the concept of "evidence" at the pre-trial investigation stage. The author gives an example of illegal investigation methods which still occur in the practice of law enforcement agencies. The position stated in the bill submitted to the Verkhovna Rada of Ukraine on the possibility of dismissal of a judge for reversal of a judgment is critically assessed.

KEYWORDS: ethical standards; morality; decency and good faith; evidentiary law; inadmissible evidence.